

**BIBLIOTECA
CULTURII
AROMÂNE**

www.proiectavdhela.ro

**PĂRINTELE
ATANASE
PAPANACE**

O anumită gândire, atitudine și manifestare în lupta permanentă pentru păstrarea ființei și conștiinței noastre românești se constată încă de pe vremea bunicului nostru Preotul Econom Stavrofor Atanase Papanace.

Deși deținător al unor poziții avantajoase în ierarhia societății grecești (fiind mai mare peste 70 de biserici) și apreciat sub toate raporturile, oferindu-i-se chiar posibilitatea de a juca un rol important în viața social-religioasă – cărturar format în țările grecești și un bun cunoscător al limbilor vechi, latina și elina, precum și greaca modernă, bunicul nostru a renunțat la toate avantajele de ordin material și social, socotind că misiunea lui cea mai înaltă, ca purtător și propovăduitor al Dumnezeieștii Învățăturii, era să predice credința în limba maternă, limba românească, deși știa că aceasta va avea pentru el consecințe fatale.

El este primul preot în Macedonia, care citește Liturghia în limba aromânească. Este exact un act de profundă semnificație, dacă nu chiar istoric, prezența unei conștiințe puternice românești, cutezanța de a citi Liturghia în limba românească într-o perioadă când încă în Țară se simțea influența grecească.

Reacțiunea grecească a fost violentă, preotul Atanase Papanace a fost asasinat de către greci în toamna anului 1906: trei echipe de greci au tras asupra lui când mergea spre biserică – biserica Sfânta Maria, unde îl aștepta toată suflarea românească din Veria, oraș a cărui populație de peste 20000 de locuitori, cât avea la acea dată, era formată în majoritate de aromâni.

Este o jertfă mare, conștientă, pe altarul românismului, dusă pe meleagurile Macedoniei, împotriva înverșunatului dușman care de milenii caută să deznaționalizeze elementul românesc.

Voi relata, din poveștile mamei, modul cum a decurs asasinarea bunicului în acea fatală duminică de toamnă târzie din 1906.

În urma hotărârii asasinării bunicului de către greci, în care scop s-au format trei echipe pe traseul care duce la biserică Sf. Maria, prietenii lui Greci, care erau contra acestei crime, și chiar garda lui personală (CAFAS) care îl însoțea mereu, l-au prevenit să nu meargă la biserică în duminica aceea. Însăși mama care era în doliu după tatăl ei mort de curând și care nu ieșea deloc din casă, a încercat să-l oprească, simulând că merge și ea cu dânsul la biserică cu copilul în brațe (este vorba de fratele Costache care abia împlinise doi ani). Atunci bunicul a exclamat: „Tu nu vii la biserică. Ce, vrei ca grecii să-mi distrugă întreaga familie? Eu nu mă las intimidat de greci și o să merg la biserică spre a sluji în limba aromânească. Dacă grecii sunt hotărâți să mă omoare, aceasta o pot face oricând și în alte împrejurări. Să aveți grijă să îmi luați corpul ca nu cumva grecii să-mi ieie capul și să-l batjocorească.”

Povestește mama în continuare că toți au amuțit. Nimeni n-a mai spus nimic, impresionați profund de seninătatea și ferma convingere de a înfrunta atât de senin moartea.

Și, într-adevăr, echipele și-au făcut pe deplin datoria: înainte de a ajunge la biserică, bunicul a fost asasinat în plin centru al orașului. O soră de-a bunicului, pe nume Maria Tina, care se pregătea și ea să meargă la biserică, când a auzit detunăturile de arme și-a dat seama că s-a tras în bunic, s-a repezit despletită pe strada principală și l-a găsit încă în viață. Și-a dat sufletul în brațele surorii sale. Pe această linie de conduită și simțire românească, cu o responsabilitate

crescândă și amplificată și pe alte direcții, a continuat lupta tatălui nostru Enache Papanace, care încă de pe băncile liceului lua atitudine ori de câte ori profesorii greci ponegreau și minimalizau faptele istorice ale neamului românesc. Protestul lui i-a adus drept consecință eliminarea de la liceul grecesc. Mai târziu s-a angajat și cu mai multă ardoare în lupta contra dușmanului de totdeauna. Fapt pentru care prigoana a fost înăsprită, recurgându-se la acte mișelești, încercându-se să se dea foc casei noastre în scopul de a distruge întreaga familie. Prigoana s-a extins cu timpul asupra întregii comunități aromânești din Grecia, soldându-se cu închisori, persecuții și asasinat în masă. Aceasta se petrecea pe timpul Imperiului Otoman în plină descompunere. După eliberarea Greciei de sub stăpânire, în 1912, persecuțiile au luat amploare și mai mare. Mulți fruntași aromâni au fost întemnițați, printre care și tata.

După o perioadă de întemnițare, prin care se urmărea intimidarea elementului aromân, autoritățile grecești au pus în libertate pe toți cei întemnițați, afară de tatăl nostru. El a fost exilat pe o insulă și urma să fie executat; dar în urma demersurilor pe linia diplomatică, prin consulul român Contescu, care a acționat energic, tata a fost eliberat, a venit imediat în țară și s-a înrolat voluntar în armata română pentru a lupta cu alți compatrioți din Macedonia în campania războiului balcanic din 1913. Reîntors în Grecia, după terminarea războiului balcanic, acțiunea tatălui nostru a fost reluată, întrucât grecii nu renunțau la acțiunile lor oculte de deznaționalizare a elementului românesc.

În această perioadă de timp, dându-și seama de pericolul de care era amenințat elementul românesc din Grecia, mai ales după schimbul masiv de populație care a intervenit între Turcia și Grecia învinsă (populația greacă fiind foarte numeroasă și în parte așezată în ținuturile locuite de aromâni), situația economică a elementului nostru devenind și ea precară, tata a preconizat colonizarea Aromânilor în Cadrilater, integrându-l în elementul românesc.

COLOFON

Autorul lucrării   **CONSTANTIN PAPANACE**

Titlul lucrării   **PĂRINTELE ATANASE PAPANACE**

VARIANTĂ
digitalizată
de   **Editura Predania/**
CP 67, OP 13, București
www.predania.ro
tehnoredactor/ Remus Brihac
concept grafic/ Atelieruldegrafica.ro

PREȘA